

8. *Про затвердження* Порядку здійснення соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу / Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 23 вересня 2009 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. *Про затвердження* Типового положення про соціальний центр матері та дитини / Постанова Кабінету Міністрів України [від 8 вересня 2005 р. №879; зі змінами від 15 листопада 2006 року №1620; від 22 жовтня 2008 року №930] [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.search.ligazakon.ua>
10. *Про ситуацію* щодо охоплення вихованням дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування / Міністерство соціальної політики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pedrada.com.ua/news/3835-qqn-16-m7-13-07-2016-sirtstvo-v-ukran-dan-mnsotspolitiki>
11. *Торохтий В.С.* Основи психолого-педагогічного забезпечення соціальної роботи з сім'єю: учеб. посіб./ В.С. Торохтий. – М.: МГСУ, 2000. – Ч. 1.– 240 с.

Анотації

Тетяна АЛЕКСЕЄНКО **Технології реалізації гейткіпінгу в соціально-педагогічній підтримці дитини і сім'ї**

У статті в основних теоретичних положеннях та в контексті практичного досвіду розкриваються концептуальна ідея соціально-педагогічної підтримки дитини і її сім'ї на основі стратегії гейткіпінгу та її реалізації у базовій і багатокомпонентній технології ведення випадку, а також ідея патронатного виховання.

Наведено статистичні дані щодо влаштування у сімейні форми виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Ключові слова: соціально-педагогічна підтримка дитини і сім'ї; гейткіпінг; технологія ведення випадку; патронатне виховання.

Татьяна АЛЕКСЕЕНКО **Технологии реализации гейткпинга в социально-педагогической поддержке ребёнка и семьи**

В статье в основных теоретических положениях и в контексте практического опыта раскрываются концептуальная идея социально-педагогической поддержки ребёнка и его семьи на основе стратегии гейткпинга и её реализации в базовой технологии ведения случая, а также идея патронатного воспитания. Приведены статистические данные относительно устройства детей-сирот и детей, лишенных родительской заботы.

Ключевые слова: социально-педагогическая поддержка ребенка и семьи; гейткпинг; технология ведения случая; патронатное воспитание.

Tetyana ALEKSEYENKO **Technology implementation gatekeeping in the socio-pedagogical support of the child and family**

In articles in major position theoretically and in the context virtually experience solved idea support child and family based strategy gatekeeping and Implementation of technologies case management, and the idea of education foster; statistic device orphans in family forms of education.

Keywords: socio-pedagogical support of the child and family; gatekeeping; case management technology; foster care.

Чужих дітей не буває

Людмила ДЕРЕЗА,

приймачка, м. Мелітополь

Якось їздила до Запоріжжя, і дорогою з чорно-білого білборда на мене подивилися оченята, повний образ і надії, – щось здригнулося в грудях. Я запам'ятала номер телефону і зв'язалася з Мелітопольським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Так, 2007 року ми стали прийомними батьками: Людмила Олексіївна і Сергій Сергійович Дереза.

Розповідаю, не змінюючи імен, тому що це правда. Хтось прочитає і замислиться: «Може, і я зможу допомогти хоча б одній знедоленій дитині?». А ми, як прийомні батьки, можемо і підтримати, і досвідом поділитися.

Мені здається: не боятися труднощів і доводити справу до завершення – це в мені від батьків, дідусів і бабусь. У житті моїх предків було різне: і радість, і горе. Сім'я наша дружна, нас любили батьки, піклуючись, аби нужди ми не відчували. Був у нас сад,

город, господарство: кури, гуси, кролики, поросята, кози, качки, голуби. Батько любив господарювати, завжди говорив, що під час Голодомору сім'я врятувалася завдяки господарству. Батькова мама Харитина ловила в полі ховрахів, під дахами горобців, щоб годувати діток, усіх дев'ятьох врятувала сама. Мамина мама, Марія, теж трудівниця – піднімала колгосп із розрухи. Виховала і вивчила чотирьох дочок, знала, що неписьменному важко. Сама була із сиріт. Під час війни дідусь воював всі довгі чотири роки. А бабуся під час окупації переховувала від фашистів полонених і допомогла їм врятуватися.

Зі своїм майбутнім чоловіком Сергієм я познайомилася після закінчення школи: три роки ми дружили, потім він пішов служити в армію, а я поїхала вчитися на кравця-закрійника. Час перевіряв нас на вірність. Потім весілля. Почали будувати своє сімейне життя. Програму-максимум виконали: посадили сад, побудували будинок, виховали сина і доньку. І ось коли діти вирости, створили свої сім'ї і

«вилетіли з гнізда», наш великий затишний будинок спорожнів.

Раніше, читаючи «Педагогічну поему», я замислювалася: «Макаренко-то в пенсійному віці почав створювати комуни і що вийшло? Багатьох відігрів і допоміг у житті визначитися. Чим ми гірші?».

І ось 2007 року ми стали прийомною сім'єю.

Першою ластівкою, яка залетіла до нашого «нового життя», стала 12-річна Танюша. Про цю дитину можна сказати: «м'яке, пухнасте кошеня, яка потребує турботи і ласки». Вона хотіла в сім'ю, ось тільки родина не знаходилась (кандидати відмовлялися, глянувши на діагноз «Бронхіальна астма»). Таня дуже переживала і замкнулася в собі. Переступивши поріг нашого будинку, вона запитала: «Мамо, ти мене викупаєш?». Я наповнила ванну теплою водою, накидала іграшок і ... скільки радості було в очах Танюши! Пірнала, хлюпала, співала пісні. Незабаром ми поїхали до Криму, на відпочинок. На щастя, він пройшов дуже добре, без нападів. Краса, поруч Чорне море! Повернувшись додому, ми обстежили дитину і з'ясували причину нападів (виявилася алергія на медичні препарати). Тоді Танюшка і вирішила: після закінчення школи вчитиметься на лікаря – себе вилікуєш та й іншим зможеш допомогти.

Згодом у нашій родині з'явилися брати – Остап і Влад – хлопці-підлітки з міцної забезпеченої (в минулому) сім'ї. Діти не винні, що змушені були торгувати на вокзалі цілими днями. Так вийшло, що вони опинилися в притулку, хоча є реальні родичі, які могли б допомогти. Ми розшукали бабусю, від якої почули: «Вони мені не потрібні! А ви їх тримайте в цупких руках. Спочатку почнуть пиячити, потім колотися!». Я розумію, як важко підліткам повірити в щирість чужої людини, коли зрадили кровні. Залишилися в минулому труднощі у вихованні хлопців. Головне, що вони обрали правильний шлях: після школи здобули професію «майстра євроремонт, муляра-плиточника». Після виходу із сім'ї продовжують вчитися далі, мають роботу, свої родини, житло. А коли з'являється вільна хвилина, забігають у гості. І нам радісно, що у діток усе складається добре і про нашу сім'ю не забувають!

Владу було вісім років, коли він з'явився в нашій родині, і все своє життя він прожив на теплотрасах. Крім брутального мату і букви «В», він нічого не знав. Дитина практично нічого не їла, на тілі – шрами (рідна мати колола його ножом, щоб їсти не просив), ліве око травмоване. Око вилікували, а ось душевні травми ще довго гоїлися... Спочатку навчання «витагували»: надолужували згаяне і вчили спілкуватися з оточуючими. У сім'ї Влад уже сім років. Нині це дуже добра, чуйна і працююча людина. Ми пишаємося нашим меншим сином. Влітку повернувся з відпочинку і каже: «Коли отримуватиму паспорт, зміню своє прізвище на Дерезу». Я йому кажу, що твоє прізвище теж гарне – Гордієвський. У твоїх силах зробити все, щоб воно зазвучало гордо!

Своє закордонне життя Софія пам'ятає і досі: безтурботне дитинство, різні гуртки, успішне навчання у початкових класах ... і раптом все зникло. Спочатку притулок, а потім переліт до чужої країни – України (де вона колись була народжена), з незрозумілою їй мовою. Довелося вчитися всього заново: найпростіших необхідних слів і осмислювати їх значення. Маленька трудівниця опановувала все швидко і незабаром вивчила мову, пішла в школу, потім потрапила в сім'ю, і повільно, але впевнено почався її зліт. Пам'ятаю першу нашу зустріч, коли Соня плакала і не могла визначитися, чи хоче в сім'ю, а потім сказала: «Ти не ображайся, я сама не знаю, чого хочу». Незабаром Соня все-таки погодилася і дорогою до будинку вона сказала: «Хочу піти пішки, хочу надихатися свободою». У цих словах було щось дуже глибоке.

Сьогодні Соня бере участь у багатьох олімпіадах із різних предметів і виборює призові місця. Навіть під час канікул вона займається додатково, готується до олімпіад. Вона має мету – закінчити школу з відзнакою і поїхати навчатися до Німеччини. Софія – доброзичлива людина, підтримує стосунки зі своїми родичами. І в школі у неї багато друзів, яким вона з радістю допомагає в навчанні. Ще Соня пише чудові вірші, у яких йдеться про долю героїв, спочатку кинутих і відкинутих, а потім прийнятих і здобувших любов.

Десять місяців тому поріг нашого будинку переступив 15-річний «малюк»: зріст 190, розмір ноги – 46. Аналізуючи 8-річний досвід прийомної матері, я зрозуміла, що виховання цієї дитини – завдання не з легких. Вісім років у дитини була сім'я, а потім суцільне неблагополуччя. Артур якось сказав: «Якби ми просто зустрілися на вулиці і ти запропонувала перейти жити до тебе, я пішов би, у мене

ж сім'ї ніколи не було». Після притулку він захотів довчитися в рідній школі, де навчався з першого класу. Коли я відвідала батьківські збори, то почула такий негатив від батьків і класного керівника, що мені стало шкода Артура: яким же він може бути, якщо його відкидає суспільство? Природно, він став колючим і йоржистим. У сім'ї підліток відкрився своєю доброю душею і працьовитістю: якщо щось доручиш, все виконає, повільно, але ретельно. Він дуже гарно малює, подумки рахує і перемножує чотиризначні числа. Безумовно, його виховання запущено, все нове ним сприймається в багнеті. Після закінчення 9-го класу Артур вступив до училища на будівельну спеціальність. Через три місяці навчання в характеристиці – лише позитивні відгуки! На батьківських зборах не нахваляються: за всіма предметами встигає, товариський, старанний. А потрібно було лише дитині повірити, підтримати і дати час на зміну.

Якось кореспондент писала про нас статтю і запитала: «Чи важко вам з ними, вони ж такі різні?! А вам потрібно їх усіх подружити». Я їй відповіла: «Так, звичайно, важко, але їм з нами ще важче. Головне – не лише відіграти, нагодувати й одягнути, потрібно, щоб вони повірили, що разом ми – сила, а коли поодиноці – зламати легко». Я завжди кажу: «У кожної людини має бути будинок, де його завжди чекають, йому допоможуть і в радості, і в горі. Ось і у вас тепер є наш будинок, ми завжди вас чекатимемо і допоможемо».

А буває нас, батьків, запитують: «Як ви з ними ладнаєте? Ви їх б'єте?». Підняти руку на дитину – це означає показати своє безсилля, треба переконувати словесно. Ми навіть не припускаємо такого, намагаємося шляхом добра і слова зблизитися з ними. Діти, які пережили втрати і чогось позбавлені, рішуче здобувають результат. Важливо, щоб у важку годину поруч з'явилася людина, яка допоможе і захистить.

У нашій родині підтримується бажання будь-якої праці й передавання свого ремесла. Сергій, як прийомний батько, вважає за важливе навчити синів того, чим володіє майстерно: столярно-тесларської і токарської справи, будь-якої чоловічої роботи, необхідної в побуті. Я, як прийомна мама, готую дівчаток до майбутньої ролі мами й господині, із задоволенням ділюся своїми професійними вміннями майстра-закрійника і швачки.

А ще важливо жити в злагоді не лише між собою у сім'ї, а й з іншими – за її межами. Нашу прийомну сім'ю підтримують фахівці Мелітопольського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і служби у справах дітей. Справді, люди з великим серцем. У важкі хвилини звертаємось за допомогою, нам ніколи не відмовили, завжди і вислухають, і допоможуть. Ми успішно співпрацюємо як партнери. Спільно з фахівцями допомагаємо доорослішати нашим дітям.

Сьогодні в нашій родині виховуються троє підлітків, які на основі свого життєвого досвіду мають

власну думку і можуть сміливо відстояти її. Передаю їм слово.

Владислав, 15 років:

«Я в сім'ї сім років. У сім'ю прийшов маленьким, переляканим хлопчиком. Тоді мені було соромно зізнатися, що я такий, але із часом став змінюватися. Був слабким у навчанні і багато займався з репетиторами. У класі мені було важко знайти спільну мову з хлопцями. Батьки наполегливо займалися моїм вихованням. Згодом мені стало легше вчитися, з'явилися друзі, зовсім змінилося життя. Тепер я вже точно не відрізняюся від звичайних хлопців. У мене є хобі: ремонт вело- та мототехніки. Я дуже вдячний батькам за те, що вони навчили мене працювати. Праця облагороджує людину, робить її чесною і безкорисливою. Саме цього я хотів б навчити своїх дітей: бути щирими і благородними».

Софія, 15 років:

«Я люблю своїх батьків і радію, що саме вони мене виховують. Вдячна за те, що підтримують, а коли треба – тримають у цупких руках». Я теж колись буду мамою, тому зараз вчуся у них! Батьки виховали в мені дух, хватку, вміння чітко аналізувати і передусім розуміти інших. Я пишаюся, що ми – сім'я, допомагаємо один одному і розуміємо з півслова. Раніше я не усвідомлювала, як це розуміти, підтримувати і дбати про близьких. Тепер я це вмю. Важливо, що батьки прагнуть, аби діти не стали «дармоїдами», а навчилися «самі ловити рибку зі ставка». Щоправда, часом, лінь долає. Але хто не працює – той не їсть, є така приказка. Мама з татом люблять приказки, вони – підмурки життя. Наша родина сповідує три основні закони: не брешти, не кради, не лінуйся. Саме за цими законами я збираюся виховати своїх дітей. Трапляється, я порушую закони сім'ї, але пізніше, визнаю свої помилки, роблю висновки, адже так боляче дивитися на батьків і дуже-дуже соромно. Одне, я знаю точно: це моя родина! І нехай мені хтось скаже, мовляв, вони ж тобі не рідні. Я відповім ось що: «Сім'я не тільки з кровної починається і не закінчується лише нею».

Артур, 15 років:

«У моєму минулому житті я ніколи не замислювався: «Як це, жити в родині, дотримуватися сімейних законів?». Тому, прийшовши у сім'ю, не розумів, чому не сприймаються мої звички і лексикон. Я грубіянив, тому що просто не знав, як це – слухатися матір і батька, ставитися з повагою до інших. На все потрібен час. І мені він також був потрібний. Від звичок, що не прийнятні у сім'ї й суспільстві, я відмовився завдяки правильному спілкуванню і книжкам. Я зрозумів цінність освіти. І в усьому цьому мені допомогла родина, яка справді прагне, щоб я сягнув вершин. Щоб у мене склалася сім'я, згодом з'явилися робота, будинок, машина, хороші друзі, а найголовніше – стрижень, щоб реалізовувати заплановане. І коли у мене буде власна родина, я хочу взяти з прийомної таку рису – небайдужість до оточуючих і їхнього майбутнього».